

แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน
อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

GUIDELINES FOR PROMOTING COMMUNITY PRODUCT STANDARDS OF
THE SRI BANG PAHAN WOMEN'S GROUP, BANG PAHAN DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ปฏิกาน สิงห์บุผา

Patiphan Singbuppha

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Patipan10700@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน เพื่อศึกษากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน 10 ราย ลูกค้า/คนในชุมชน 3 ราย เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่ได้ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก อย. หรือ มอก. ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตนกับคู่แข่งในตลาดได้ อีกทั้งยังมีการแข่งขันในตลาด มีคู่แข่งจำนวนมากทำให้การแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดเป็นเรื่องยาก และการขาดการรับรองมาตรฐานในปัจจุบัน ทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดความน่าเชื่อถือในสายตาผู้บริโภคและเสียเปรียบในเชิงการตลาด 2) กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน มีขั้นตอนการผลิตแบบดั้งเดิม แต่ผลิตภัณฑ์บางตัวเริ่มมีการนำเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีพื้นฐานเข้ามาใช้ แต่ถึงกระนั้นขั้นตอนที่ทำก็พิถีพิถันในแต่ละขั้นตอนมาก และเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐานที่ดี 3) แนวทางการส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ แนวทางการส่งเสริมการตลาดและการขาย และแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มทักษะและการสร้างเครือข่าย

คำสำคัญ: การส่งเสริม; ผลิตภัณฑ์ชุมชน; มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ABSTRACT

The research titled "Guidelines for Promoting Community Product Standards of Sri Bang Pahan Women's Group, Bang Pahan District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province" aims to analyze the community products of the Sri Bang Pahan Women's Group, to study the production process of community products of the Sri Bang Pahan Women's Group, and to find guidelines for promoting community product standards of the Sri Bang Pahan Women's Group.

* Received June 3, 2025; Revised August 20, 2025; Accepted August 26, 2025

This is qualitative research using in-depth interviews as a research tool. Key informants included 10 members of the Sri Bang Pahan Women's Community Enterprise Group, 3 customers/community members, and 2 officers from relevant agencies. Data were analyzed using descriptive methods.

The research findings are as follows: 1) The group's products have not yet received standard certification from the FDA (Food and Drug Administration) or TISI (Thai Industrial Standards Institute), which makes it difficult for consumers to differentiate between their products and competitors in the market. Furthermore, there is intense market competition with numerous rivals, making it challenging to gain market share. The current lack of standard certification also diminishes product credibility in the eyes of consumers and puts them at a disadvantage in terms of marketing. 2) The production process of community products by the Sri Bang Pahan Women's Group follows traditional methods, although some products have begun to incorporate basic machinery or technology. Nevertheless, each step of the process is meticulously executed to ensure good product standards. 3) Guidelines for promoting product standard development, guidelines for promoting marketing and sales, and guidelines for promoting skill enhancement and network building.

Keyword: Promotion; Community Products; Community Product Standards

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยรัฐบาลให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนาประเทศในสามภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาครัฐ โดยเอาความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง และร่วมกันบริหารกันเอง หรือการกระจายอำนาจ (Decentralization) เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนในประเทศมีรายได้ ความมั่นคง และความยั่งยืนในการดำรงชีวิตตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ โดยอาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ดังนี้ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” 3) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว

ปัจจุบันศักยภาพของชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นอันเป็นผลมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ได้เน้นการพัฒนาชุมชนมีการรวมกลุ่มเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อทำกิจกรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) หรือที่เรียกว่าธุรกิจชุมชน มีการให้ความช่วยเหลือนำไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Start up ที่มีศักยภาพสูง วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการ/ธุรกิจของชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การให้บริการ ดำเนินการโดยคณะบุคคล/คนในชุมชนที่มีความผูกพันร่วมกัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ในการคิด การจัดการผลผลิตและทรัพยากร โดยนำวัตถุดิบ ทรัพยากรทุกประเภท ภูมิปัญญาของชุมชนมาร่วมสร้างสรรค์ผลผลิต เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมรวมถึง การเรียนรู้ของคนในชุมชน (กันยารัตน์ เฟื่องพ้อรู้, 2555)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์รวมผู้คนมากหน้าหลายตาจากทั่วทุกมุมโลก ที่อยากจะมาลองสัมผัสกับบรรยากาศนี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงเป็นเมืองที่มีเสน่ห์โดดเด่นและเป็นเมืองเก่าแก่ด้านอาหาร ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี และสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ตายตัวได้มากที่สุด และสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุดอย่างหนึ่งนั่นก็คืออาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์และยังคงความเป็นไทยมากที่สุดจังหวัดหนึ่งในประเทศ ด้วยความที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่หลงใหลกันเข้ามาและอยากจะทำซ้ำที่นี้อีกครั้ง

กลุ่มสตรีศรีบางปะหัน โดยคุณศิริพร อินชูริญ ประธานกลุ่ม เล่าว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้ก่อตั้งเมื่อปี พุทธศักราช 2561 ซึ่งเป็นกลุ่มที่รักในการทำอาหาร และเป็นครัวของชุมชนตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยเริ่มต้นจากการประกวดน้ำปลาหวาน รสปลาทูน่าโบราณ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นแรกของกลุ่ม และเป็นสูตรต้นตระกูล ซึ่งได้รับรางวัล รองชนะเลิศอันดับที่ 1 ของการแข่งขันระดับจังหวัด หลังจากการประกวดครั้งนั้นทำให้กลุ่มได้ตระหนักว่าจะต้องพัฒนาคุณภาพและผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้จึงความเข้มแข็งและมีผลิตภัณฑ์ที่ดีสำหรับการนำไปสู่ท้องตลาด แต่ถึงจะมีความเข้มแข็งและคุณภาพมากเท่าไร กลุ่มก็ยังประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน จากการลงพื้นที่เบื้องต้นผู้วิจัยสามารถสรุปปัญหาของกลุ่มได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านวัตถุดิบ แหล่งที่มาของวัตถุดิบที่จะนำมาประกอบอาหารหรือผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าต่อ เพราะถ้าหากวัตถุดิบไม่ได้มาตรฐาน มีสารเจือปนในวัตถุดิบซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำอาหารนั้น ก็จะทำให้สินค้าของกลุ่มไม่ได้มาตรฐานนั่นเอง เช่นเดียวกันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้ที่ต้องการได้รับการรับรองจากสำนักคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) 2) ปัญหาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ คุณภาพของสินค้าเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ทำให้กลุ่มไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะพัฒนาสินค้านั่นเอง 3) ปัญหาด้านการตลาด การตลาดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงอย่างมากสำหรับผู้เริ่มต้นหรือกลุ่มคนที่ขายสินค้าในปัจจุบันนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้สามารถขายผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของตนตามท้องตลาดทั่วไปเท่านั้น นี่จึงเป็นปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนี้

กลุ่มสตรีศรีบางปะหันนี้ นับได้ว่าเป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อยที่มีการพัฒนาทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์ ด้านเสริมสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม และยังสร้างความเข้มแข็งพัฒนาบุคลากรในกลุ่มให้มีความเป็นหนึ่งเป็นอันเดียวกันต่อมาเรื่อย ๆ แต่เนื่องจากประสบปัญหาที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจในการเข้าไปช่วยในการส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มสตรีศรีบางปะหันกลุ่มนี้ ด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ อุปสรรค และปัญหาของกลุ่ม ศึกษากระบวนการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้กลุ่มและชุมชนได้เข้มแข็งและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าและเพื่อให้กลุ่มมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

งานวิจัยนี้เป็นการทำวิจัยในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่ศึกษาแนวทางการส่งเสริมในการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ และนำเสนอแนวทางแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์แบบใหม่ ๆ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาด และสามารถแข่งขันได้ โดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชุมชน กระบวนการนี้มีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนหลากหลายกลุ่ม รวมไปถึงผู้ผลิต ผู้บริโภค และหน่วยงานภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2 เพื่อศึกษากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) รูปแบบการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1.1) ศึกษาเอกสารทุติยภูมิ และศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ จากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1.2) รวบรวมเอกสารตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพเอกสาร ตรวจสอบคุณค่า แนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูล กำหนดกรอบทฤษฎีและแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

2) รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) 2.1) สร้างข้อคำถามจากข้อค้นพบของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำข้อคำถามที่ได้ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข 2.2) นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของข้อคำถามโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ตรวจคัดค้านความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2.3) เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการทำวิจัย นี้ ได้แก่ ประธานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2.4) ดำเนินการสัมภาษณ์ (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ สมาชิกในกลุ่ม จำนวน 10 ราย เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 2 ราย และสมาชิกในชุมชนหรือลูกค้า จำนวน 3 ราย วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลลัพธ์ตรงกัน

2. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และพื้นที่ในการศึกษาวิจัย**

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการทำวิจัยนี้ ได้แก่ ประธานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม ลูกค้าและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ สมาชิกในกลุ่ม จำนวน 10 ราย เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 2 ราย และคนในชุมชนหรือลูกค้า จำนวน 3 ราย จำนวนทั้งสิ้น 15 ราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และลูกค้าหรือคนในชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 15 ราย

พื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีศรีบางปะหัน ที่ตั้งกลุ่ม ณ บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 7 ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันกลุ่มได้ทำการพัฒนาสินค้า น้ำปลาหวาน ตราออ

เจ้า และหมี่กรอบ โดยผลิตและแปรรูปสินค้า คำนึงถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชน และส่วนงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทันกับยุคสมัย สะอาด ถูกหลักอนามัย และเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยตามวิธีการดำเนินวิจัย จากการเก็บข้อมูล สรุปลวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วนำไปพัฒนาเครื่องมือในระยะถัดไปของขั้นตอนการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์โดยศึกษาแนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ 2) แบบประเมินกิจกรรมก่อนและหลัง ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม หลังจากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลเปรียบเทียบก่อนและหลัง 3) SWOT Analysis วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ของผลิตภัณฑ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) เตรียมศึกษาข้อมูลด้านเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา 2) การเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) 3) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 ราย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการศึกษาวิเคราะห์การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการใช้แบบประเมินก่อนและหลัง เพื่อการควบคุมคุณภาพข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า” หรือ “Data Triangulation”

โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บ รวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสารประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis พบว่า จุดเด่น ของผลิตภัณฑ์นั้น เกิดจากความตั้งใจและใส่ใจในทุกกระบวนการผลิต รวมถึงการคัดเลือกวัตถุดิบคุณภาพเพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ของตนทั้งอร่อยและปลอดภัย

จุดด้อย ของผลิตภัณฑ์คือ การที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก อย. หรือ มอก. ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตนกับคู่แข่งในตลาดได้ นอกจากนี้ ยังมีคู่แข่งในตลาดจำนวนมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการแข่งขัน

สำหรับ โอกาส สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่าหากสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก อย. หรือ มอก. จะช่วยเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและขยายตลาดได้มากขึ้น พร้อมทั้งทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงและเลือกผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น

และสุดท้ายอุปสรรค เกิดจากความเข้มข้นของการแข่งขันในตลาด การมีคู่แข่งจำนวนมากทำให้การแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดเป็นเรื่องยาก และการขาดการรับรองมาตรฐานในปัจจุบัน ทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดความน่าเชื่อถือในสายตาผู้บริโภคและเสียเปรียบในเชิงการตลาด

อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีคุณภาพดีและใส่ใจในกระบวนการผลิต แต่ความท้าทายหลักอยู่ที่การขาดการรับรองมาตรฐาน ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดและความไว้วางใจของผู้บริโภค หากสามารถแก้ไขจุดด้อยนี้ได้ จะเป็นโอกาสสำคัญในการเติบโตและขยายตลาด

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน

มีขั้นตอนการผลิตแบบดั้งเดิม เช่น การผลิตยังใช้เตาแก๊สเล็กในการให้ความร้อน การตากวัตถุดิบโดยใช้กะดังตากแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น แต่ผลิตภัณฑ์บางตัว ได้แก่ หมี่กรอบโบราณ ได้มีการเริ่มมีการนำเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีพื้นฐานเข้ามาใช้ในการบรรจุผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องซีลสุญญากาศ เป็นต้น แม้ว่ากระบวนการผลิตจะยังคงอาศัยวิธีการพื้นฐาน แต่ทุกขั้นตอนถูกดำเนินการอย่างพิถีพิถัน โดยมีการคัดแยกวัตถุดิบและการฆ่าเชื้อด้วยตู้อบฆ่าเชื้อ ทั้งนี้เพื่อรักษามาตรฐานของผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด กระบวนการดังกล่าวครอบคลุมถึงขั้นตอนการจัดเตรียม ซึ่งต้องคัดแยกและจัดเก็บวัตถุดิบให้อยู่ในอุณหภูมิที่เหมาะสม ตลอดจนขั้นตอนการจัดบันทึกข้อมูลการผลิตอย่างเป็นระบบ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้กระบวนการผลิตมีความเสถียรภาพและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ในเชิงวิชาการและเชิงพาณิชย์

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีศรีบางปะหันนั้นเป็นกลุ่มที่บริหารจัดการหรือขับเคลื่อนกลุ่มโดยประธานกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ โดยการบริหารเช่นนี้จะเกิดผลเสียกับกลุ่ม ในขณะที่ประธานไม่สามารถขับเคลื่อนได้ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่เป็นที่ยอมรับของสากล ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มสตรีศรีบางปะหันได้ดังนี้

1) แนวทางการส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมด้วยการจัดอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ การเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า การบริหารจัดการ การตลาด การผลิต และสนับสนุนขับเคลื่อนการยื่นขอมาตรฐาน เช่น การรับรองจากสำนักคณะกรรมการอาหารและยา และ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

2) แนวทางการส่งเสริมการตลาดและการส่งเสริมการขาย ส่งเสริมการขายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, และแพลตฟอร์ม E-Commerce หรือ จัดทำแคมเปญส่งเสริมการขาย เช่น ส่วนลด หรือโปรโมชั่นในช่วงเทศกาล

3) แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มทักษะและการสร้างเครือข่าย ด้วยการจัดอบรมให้สมาชิกกลุ่มพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การทำการตลาดดิจิทัล หรือการบริหารจัดการกลุ่ม และเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อหาทุนสนับสนุนและเปิดตลาดใหม่

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กลุ่มสตรีมีความเข้มแข็งในการรวมตัวเพื่อผลิตสินค้าพื้นถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำปลาหวาน และของใช้จากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พบว่ามีข้อจำกัดด้านบรรจุภัณฑ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ทันสมัย ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการขยายตลาดในระดับประเทศหรือสากล ด้านการตลาดยังขาดกลยุทธ์เชิงรุก โดยอาศัยการขายแบบปากต่อปากหรือในงานแสดงสินค้าเป็นหลัก นอกจากนี้ ระบบบัญชีและการจัดการภายในกลุ่มยังมีความไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อการบริหารต้นทุนและการวางแผนธุรกิจในระยะยาว จากผลการวิเคราะห์ แนะนำให้มีการอบรมเพิ่มพูนทักษะด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการตลาดออนไลน์ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถแข่งขันได้ในระดับกว้าง อีกทั้งควรมีหน่วยงานรัฐหรือเอกชนเข้ามาสนับสนุนเชิงนวัตกรรมและการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อความยั่งยืนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหันในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ยอดชุม, จิตติมา ดำรงวัฒนธรรม, เดโช แชน้ำแก้ว และคณะ (2563) ทำการศึกษา เรื่อง “พืชชาเตาดิน : แนวทางพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา ครอบครัวสวนของพ่อ บ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอดงเจริญ จังหวัดตรัง” พบว่ากระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์พืชชาเตาดินประกอบด้วย 12 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเตรียมอุปกรณ์ คัดเลือกอุปกรณ์ที่มีความพร้อมใช้งานและมีความสะอาดตามมาตรฐาน 2) การเตรียมวัตถุดิบ เลือกใช้วัตถุดิบที่สดใหม่ในแต่ละวันเพื่อคงคุณภาพ

ของผลิตภัณฑ์ 3) การก่อกำไฟในเตาดิน จัดเตรียมฟืนและควบคุมการก่อกำไฟเพื่อรักษาอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการอบพิซซา 4) การผสมแป้ง ผสมตามสูตรอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ได้ความเที่ยงตรงของเนื้อแป้ง 5) การนวดแป้ง ใช้เทคนิคการนวดที่เหมาะสมเพื่อให้แป้งมีความเนียนและสม่ำเสมอ 6) การพักแป้ง กำหนดระยะเวลาการพักแป้งที่เหมาะสมเพื่อให้แป้งมีคุณภาพตามที่ต้องการ 7) การรีดแป้ง ใช้เทคนิคการรีดเพื่อให้ได้ความหนาบางที่เหมาะสมและสม่ำเสมอ 8) การแต่งหน้าพิซซา จัดวางหน้าพิซซาในปริมาณที่พอดีและมีความสวยงาม 9) การอบพิซซา นำพิซซาลงเตาโดยต้องเผาระวังอุณหภูมิและระยะเวลาอบเพื่อให้ได้เนื้อสัมผัสที่กรอบพอดี 10) การตัดพิซซา ตัดพิซซาให้ได้ขนาดที่เท่ากันทุกชิ้นเพื่อความเป็นมาตรฐาน 11) การบรรจุภัณฑ์ ใช้กล่องที่สามารถเก็บความร้อนได้ดีเพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ 12) การจำหน่าย จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งการรับประทานที่ร้าน การจัดส่งถึงบ้าน และการซื้อกลับไปรับประทาน 2. สภาพปัญหาแปรรูปผลิตภัณฑ์พิซซาเตาดิน จากการศึกษา พบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์พิซซาเตาดินสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ปัญหาด้านวัตถุดิบและส่วนผสม โดยการจัดหาวัตถุดิบและส่วนผสมจำเป็นต้องเดินทางไปซื้อจากห้างสรรพสินค้าที่อยู่ค่อนข้างไกลจากพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความไม่สะดวกและเพิ่มต้นทุนในการผลิต 2) ปัญหาด้านการเก็บรักษา การขนย้าย และการขนส่ง วัตถุดิบสดมีอายุการเก็บรักษาสั้น เสื่อมคุณภาพและเกิดกลิ่นได้ง่าย อีกทั้งการขนย้ายและการขนส่งต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษเพื่อป้องกันความเสียหายของวัตถุดิบ 3) ปัญหาด้านความเที่ยงตรงของเครื่องชั่ง ในการผสมส่วนผสมจำเป็นต้องอาศัยการชั่งตวงที่แม่นยำ อย่างไรก็ตาม เครื่องชั่งที่ใช้มีข้อจำกัดด้านความเที่ยงตรง ทำให้เกิดความผิดพลาดในการชั่งตวง และส่งผลให้วัตถุดิบสูญเสียไป 4) ปัญหาด้านการบำรุงรักษาและการทำความสะอาด เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำพิซซามีการเสื่อมสภาพตามเวลา และการทำความสะอาดในบางครั้งยังไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตและอาจกระทบต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ 3. แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์พิซซาเตาดิน จากการศึกษาพบว่าแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พิซซาเตาดินสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ในการผลิตพิซซาควรมีความสม่ำเสมอทั้งในด้านรสชาติ รูปลักษณ์ และคุณภาพ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นมีมาตรฐานเดียวกันและไม่มี ความแตกต่าง 2) เครื่องหมายและฉลาก การจัดทำเครื่องหมายรับรองและการแสดงฉลากที่ชัดเจนจะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค ทั้งในด้านความปลอดภัยและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ 3) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ ควรมีการพัฒนามาตรฐานการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ในตลาด 4) สุขลักษณะและความปลอดภัย สถานที่ผลิตต้องมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ และมีระบบควบคุมคุณภาพที่สามารถสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค

จะเห็นได้ว่ากระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์พิซซาแม้จะมีขั้นตอนการผลิตที่เป็นระบบและพิถีพิถัน แต่ยังมีประสบปัญหาในด้านวัตถุดิบ การขนส่ง การบำรุงรักษาอุปกรณ์ และการจัดการสุขลักษณะ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์เช่นเดียวกัน ความสอดคล้องดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่ว่าจะเป็นสินค้าอาหารหรือของใช้ ล้วนเผชิญปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ความไม่พร้อมด้านเทคโนโลยีการผลิต การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจัดการคุณภาพ และการตลาดเชิงรุก ซึ่งหากไม่ได้รับการพัฒนาหรือสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะเป็นข้อจำกัดต่อการขยายตลาดไปสู่ระดับประเทศหรือสากล ดังนั้น แนวทางในการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มสตรีผู้ผลิตสินค้าพื้นถิ่น จึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบและบรรจุภัณฑ์ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้นับสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนวัตกรรมจากภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างความยั่งยืนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในอนาคต

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กลุ่มสตรีศรีบางปะหันมีความรู้ความเชี่ยวชาญในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น กลุ่มยังคงใช้กระบวนการผลิตแบบ

ดั้งเดิม แต่เริ่มนำเทคโนโลยีพื้นฐานเข้ามาช่วย อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาสมาชิกผู้สูงอายุและการบริหารที่พึ่งพาผู้นำกลุ่มมากเกินไป อาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนา การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือและความมุ่งมั่นของชุมชนในการสร้างอาชีพและเสริมสร้างรายได้ที่ยั่งยืน โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น วัตถุดิบพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแรงงานในชุมชน จากนั้นได้นำองค์ความรู้ด้านการผลิต เช่น การแปรรูป การถนอมอาหาร มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและลดต้นทุนการผลิต ผลลัพธ์ที่ได้คือการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งได้รับความสนใจจากทั้งในและนอกพื้นที่ การรวมกลุ่มของสตรีทำให้เกิดความสามัคคี สร้างรายได้เสริมแก่ครัวเรือน และส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในชุมชน นอกจากนี้ การเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ช่วยสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ งบประมาณ และช่องทางการจัดจำหน่าย ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีโอกาสขยายตลาดและเติบโตอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พิพัฒน์ มากช่วย (2566) ทำการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการสร้างอาชีพ และการยกระดับสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี” พบว่า การพัฒนาสู่มาตรฐานและผลิตภัณฑ์ต้นแบบภายใต้ชื่อ หนองศิลป์ชัย “ไข่เค็ม” ได้กำหนดสู่มาตรฐาน การผลิตไข่เค็มต่อ 1 สูตรมาตรฐาน ให้สามารถผลิตไข่เค็มได้จำนวน 60 ฟอง ทำให้ง่ายต่อการจัดเตรียมวัตถุดิบ สามารถควบคุมคุณภาพในการผลิตและลดการเหลือทิ้งของวัตถุดิบจากกระบวนการผลิตได้ บรรลุเกณฑ์ ตราสินค้า และฉลากผลิตภัณฑ์ ออกแบบพัฒนาภายใต้แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และความต้องการของกลุ่มชุมชน 1) เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่ต้นทุนต่ำ 2) ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ครบถ้วน 3) ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ และสามารถจำหน่ายในราคาที่สูงขึ้นได้ แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อเตรียมขอขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และดำเนินการคัดสรรฯ จัดระดับผลิตภัณฑ์โอท็อปหรือขอรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันในประเด็น การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชุมชนเป็นฐาน ควบคู่กับการนำองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต ทั้งสองงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจำเป็นต้องอาศัย มาตรฐานการผลิต บรรจุภัณฑ์ และการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค และเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ตลาดที่กว้างขึ้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่เพียงขึ้นอยู่กับทักษะหรือภูมิปัญญาดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เป็นระบบ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้ 1) แนวทางด้านการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ 2) แนวทางด้านการตลาดและการส่งเสริมการขาย 3) แนวทางการด้านการเพิ่มทักษะและการสร้างเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริขวัญ หวันจิ, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เตโช แขน้ำแก้ว และคณะ (2563) ทำการศึกษา เรื่อง “จันดีพริกแกง: แนวทางการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกงในชุมชน” พบว่า 1) ขั้นตอนการแปรรูปการผลิตตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกงได้แก่ 1.1) การเตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำน้ำพริกแกง 1.2) การเตรียมวัตถุดิบการทำน้ำพริกแกง 1.2) ขั้นตอนการทำน้ำพริกแกง และ 1.4) ประโยชน์ของส่วนผสมในน้ำพริกแกง 2) สภาพปัญหาการผลิตตาม

มาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกง ได้แก่ 2.1) ด้านการผลิตน้ำพริกแกงมีขั้นตอนการทำแบบเดิม ๆ 2.2) ด้านวัตถุดิบมีราคาแพงขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ 2.3) ด้านบรรจุภัณฑ์บรรจุภัณฑ์แบบเดิมไม่มีการพัฒนาที่ทันสมัย และ 2.4) ด้านการตลาด ขาดการประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลายและ 3) แนวทางการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกง ได้แก่ 3.1) การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมใช้ในการผลิตน้ำพริกแกง 3.2) ส่งเสริมการปลูกวัตถุดิบในการผลิตน้ำพริกแกงให้คนในชุมชนมีรายได้และรู้จักการแปรรูปสมุนไพรที่หลากหลาย 3.3) ส่งเสริมด้านบรรจุภัณฑ์ช่วยยืดอายุการเก็บน้ำพริกแกงสะอาดและใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 3.4) ส่งเสริมด้านการขายและการตลาดมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางการตลาดแบบออนไลน์ เราจะเห็นได้ว่าการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องเริ่มจาก การปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นระบบ ทั้งในด้านการเตรียมอุปกรณ์ วัตถุดิบ และการบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการแก้ปัญหาด้านการตลาดและต้นทุนวัตถุดิบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางข้อที่ 1 ของงานวิจัยกลุ่มสตรีศรีบางปะหันที่เน้นการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานมากขึ้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ญัญญกัญญา เทียงธรรม และวันเพ็ญ นิโรภาส (2567) เรื่อง การพัฒนาน้ำพริกปลากระบอกของวิสาหกิจชุมชนบ้านท่าระแนะ จังหวัดตราด ให้ได้มาตรฐาน อย. ซึ่งชี้ว่าการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ไม่เพียงแต่ต้องปรับปรุงกระบวนการผลิต แต่ยังต้องอาศัยการอบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้แก่สมาชิกในกลุ่ม ทั้งด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และการบริหารจัดการ การวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะช่วยให้กลุ่มสามารถขับเคลื่อนไปสู่การได้รับรองมาตรฐาน (อย. หรือ มผช.) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับแนวทางของงานวิจัยกลุ่มสตรีศรีบางปะหันที่เน้นให้มีการอบรมและพัฒนาทักษะ เพื่อให้สมาชิกมีศักยภาพในการผลิตและบริหารจัดการตามมาตรฐานในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ นวัตร โพธิสาร และคณะ (2566) เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลินทรีย์แบบมีส่วนร่วม จังหวัดสุรินทร์” พบว่า การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชนเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งด้านทุนสนับสนุน การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เชิงนวัตกรรม และการตลาดในวงกว้าง ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของแนวทางข้อที่ 3 ของงานวิจัยนี้ ที่เน้นการพัฒนาทักษะและสร้างเครือข่าย เพื่อให้กลุ่มสามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยทั้งหมด จะเห็นว่าแต่ละงานต่างชี้ไปในทิศทางเดียวกันคือ การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องอาศัย การปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน, การสร้างองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็น, และการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มพลังการตลาด ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการดำเนินงานในชุมชนไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการผลิตสินค้าเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การจัดการเชิงองค์รวม ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ เทคโนโลยี เครือข่าย และตลาด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความยั่งยืนและแข่งขันได้ในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน ควรจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้ได้มาตรฐานที่ยอมรับได้ ทั้งในด้านคุณภาพ การตลาด และการบริหารจัดการ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเด็น ดังนี้

1) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เช่น การเลือกวัตถุดิบ โดยเน้นการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพและปลอดภัย ซึ่งอาจรวมถึงการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน กระบวนการผลิต โดยการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ถูกสุขลักษณะและสอดคล้องกับมาตรฐาน Good Manufacturing Practice

(GMP) และการควบคุมคุณภาพ ด้วยการทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานสากล

2) การพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์และการตลาด เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ด้วยการออกแบบที่น่าสนใจและสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนศรีบางปะหัน รวมถึงการระบุข้อมูลผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน การสร้างแบรนด์ ด้วยการสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์เพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และสุดท้ายช่องทางการจัดจำหน่าย โดยการขยายตลาดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า เพื่อเพิ่มโอกาสในการขายที่มากขึ้น

3) การส่งเสริมทักษะและความรู้ของกลุ่มสตรี เช่น การอบรมและพัฒนา โดยการจัดเวิร์กช็อปหรืออบรมเกี่ยวกับการผลิต การตลาด และการจัดการธุรกิจ การพัฒนาภาวะผู้นำ ด้วยการเสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการภายในกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสามารถบริหารงานได้อย่างยั่งยืน และการสร้างเครือข่าย ด้วยการส่งเสริมให้กลุ่มสตรีได้เชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก เช่น หน่วยงานรัฐบาล หรือภาคเอกชน เพื่อรับการสนับสนุนและขยายโอกาสทางธุรกิจ

4) การบริหารจัดการภายในกลุ่ม เช่น การจัดการการเงิน โดยวางแผนการเงินอย่างมีระบบเพื่อให้สามารถบริหารรายได้และค่าใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนธุรกิจ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้กลุ่มมีทิศทางพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และอย่างสุดท้ายการประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการประเมินผลงานเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

5) การส่งเสริมความยั่งยืนในชุมชน เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า และส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสร้างความร่วมมือกับคนในชุมชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มสตรีและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยรวม รายละเอียดดังภาพ

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป

จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษา พบว่ากลุ่มสตรีศรีบางปะหันมีความเข้มแข็งและศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใส่ใจในกระบวนการผลิต ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังคงประสบปัญหาหลักในด้านการขาดการรับรองมาตรฐาน การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ทันสมัย รวมถึงข้อจำกัดด้านการตลาดและการบริหารจัดการภายใน ทำให้ยังไม่สามารถขยายตลาดและสร้างความเชื่อมั่นได้อย่างเต็มที่

ในกระบวนการผลิต แม้จะยังคงใช้วิธีการดั้งเดิม แต่ได้มีการเริ่มนำเทคโนโลยีพื้นฐานมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัย ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามของกลุ่มในการพัฒนาและรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ขณะเดียวกันการบริหารจัดการที่พึ่งพาผู้นำเพียงคนเดียวอาจเป็นข้อจำกัดในระยะยาว จึงควรมีการพัฒนาทักษะสมาชิกและสร้างระบบการทำงานที่มีส่วนร่วมมากขึ้น

แนวทางสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์ผลวิจัยประกอบด้วยสามประเด็นหลัก ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์และสร้างแบรนด์ รวมถึงการสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ผ่านการรับรองมาตรฐาน การพัฒนาด้านการตลาดและการส่งเสริมการขาย โดยเน้นการใช้ช่องทางออนไลน์และกลยุทธ์ทางการตลาดที่หลากหลาย และการเพิ่มทักษะและสร้างเครือข่ายด้วยการเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจและการสนับสนุนทุน

กล่าวโดยสรุป การยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีศรีบางปะหันไม่เพียงต้องพัฒนากระบวนการผลิต แต่ยังต้องบูรณาการการจัดการองค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การสร้างเครือข่าย และการตลาดเชิงรุก เพื่อสร้างมาตรฐาน ผลักดันผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดที่กว้างขึ้น และเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มและชุมชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะ ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงและปฏิบัติได้จริง โดยมีหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ทำหน้าที่กำกับดูแล ทั้งนี้ควรมีการปรับปรุงแบบเกณฑ์มาตรฐานให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน เช่น การลดต้นทุนด้านเอกสาร การจัดให้มีการทดสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ในลักษณะกลุ่ม และการสนับสนุนองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพท้องถิ่น

2) ผลักดันโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ ควรส่งเสริมโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนในลักษณะบูรณาการ โดยครอบคลุมทั้งทักษะด้านการเงิน การตลาดดิจิทัล การจัดการโลจิสติกส์ และการบริหารจัดการธุรกิจ ควบคู่กับการอบรมด้านคุณภาพสินค้า เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันได้ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

3) สร้างช่องทางตลาดและการเชื่อมโยงเครือข่าย ควรกำหนดช่องทางตลาดที่ชัดเจน เช่น การเข้าร่วมแพลตฟอร์มออนไลน์ของกรมการพัฒนาชุมชน การนำผลิตภัณฑ์เข้าร่วมงาน OTOP Midyear / OTOP Online ตลอดจนการจัดคู่ธุรกิจ (Business Matching) เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการชุมชนเข้ากับภาคธุรกิจเอกชน และเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ

4) ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน ควรมีแนวทางการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เช่น การประเมินปริมาณวัตถุดิบ การกำหนดโควตาการใช้ในแต่ละปี รวมถึงมาตรการในการรักษาสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุลและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่กลุ่มสตรีศรีบางปะหันอย่างเป็นระบบ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมการผลิตตามมาตรฐาน GMP การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม การบริหารต้นทุน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ตลาด และขยายการขายผ่านช่องทางออนไลน์

2) เชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ ควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่มีศักยภาพ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Bank) และภาคเอกชนที่มีโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เพื่อสนับสนุนองค์ความรู้ เงินทุน และช่องทางตลาดในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของชุมชน

3) การศึกษากระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ควรมีการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมชุมชนผ่านกระบวนการที่มีส่วนร่วม เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ (Prototype) และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริโภค เพื่อนำมาใช้ปรับปรุง และต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาโมเดลการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบโมเดลการบริหารจัดการของกลุ่มสตรีหรือวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่อื่น เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดใกล้เคียง หรือวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และสร้างแบบแผนการจัดการที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีศรีบางปะหัน

2) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วยงานรัฐ การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากสถาบันการศึกษา และการร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาแบรนด์สินค้าชุมชนให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดระดับภูมิภาคและระดับสากล

3) ติดตามผลลัพธ์หลังการพัฒนา (Longitudinal Study) ควรมีการติดตามผลลัพธ์หลังการพัฒนาในลักษณะ Longitudinal Study โดยกำหนดระยะเวลาในการติดตามอย่างน้อย 1 ปี และ 3 ปี พร้อมกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น ยอดขาย รายได้ครัวเรือน การได้รับการรับรองมาตรฐาน และระดับการยอมรับจากผู้บริโภค เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลและปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กันยารัตน์ เพ็งพอรู้. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตมินบุรีและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐกัญญา เทียงธรรม, วันเพ็ญ นิโรภาส. (2567). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาน้ำพริกปลากระบอกของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวชุมชนบ้านท่าระแนะ อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด. (รายงานการวิจัย). Trat Hospital Publication. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2568, จาก https://trathospital.go.th/KM/TempDoc/temp_5131.pdf
- นฤมล ยอดชุม, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เดโช แชน้ำแก้ว, และ พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์. (2563). พืชชาเตาดิน: แนวทางพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกรณีศึกษาครอบครัวสวนของพ่อบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 3(2), 56–72

- นวัตร โปธิสาร, อุมพร ไชยสูง, จันทรรดา สุขสาม, และคณะ. (2566). แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(3), 15-38.
- พงษ์พัฒน์ มากช่วย (2566). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการสร้างอาชีพและการยกระดับสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *ราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 10(2), 149-180.
- ศิริขวัญ หวันจิ, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เดโซ แชน้ำแก้ว, อุดมศักดิ์ เดโซชัย และ เจียร ชูหนู. (2020). จันดีพริกแกง: แนวทางการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ น้ำพริกแกงในชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 4(2), 45-63.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.drt.go.th/wp-content/uploads/2020/11/the-national-economic-and-social-development-plan-2555-2559.pdf>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2568, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF.